

ספר משלי פרק יא פסוק ג

תַּמַּת יִשְׂרָאֵל תִּנְחַם וְסִלַּף בְּגֵדִים וְשָׂדֵם {יִשְׂדָּם}:

ביאור הגר"א - משלי פרק יא פסוק ג

תומת ישרים תנחם – כבר כתבתי למעלה [משלי ב, ז] שתם הוא ההולך בתמימות בדרך התורה וישר הוא השם מדותיו בשכלו. וזה הישר יכול ליפול ברשת היצה"ר כי שכל אנושי יוכל לטעות, וצריך הישר ג"כ להתמימות בדבר שהוא נגד התורה, שאל יסמוך על שכלו. וזהו תומת ישרים מה שהישרים הולכין בתמימות ג"כ, זהו תנחם. וסלף בוגדים ישדם – סלף הוא היפוך התם שהוא לשון עקום, ובוגדים הוא היפוך הישר שהולך הכל בדרך התורה והישר, וזה בוגד בהתורה, והיינו מה שנתעקם השכל וגם אינו הולך בדרך התורה וסומך על שכלו, זה ישדם¹ (ונ"ל ע"ד לשון ישדם כי שכלו נתעקם ובדרך התורה אינו הולך לכן אינו יודע באיזה דרך הוא הולך והוא מעורב. וזהו ישדם מלשון משדד המערכת):

מלבי"ם משלי פרק יא פסוק ג

תמת ישרים תנחם. יש הבדל בין ישרים לצדיקים, שהישר הוא מי שלבו הולך בדרך ישר, בין באמונות ודעות ובעניני הבינה, שע"ז בא לרוב מלת ישר על הבינה, בין על המדות והמעשים ששרשם בחכמה, וכשבא על דרכי החכמה הוא נבדל מן הצדיק במה שהישר טבע לבו נוטה לטוב מצד היושר הנטוע בקרבו, והצדיק עושה כן מפני שלמד צדק והורגל בו, עד שהצדיק כובש יצרו ומרגיל א"ע הפך טבעו, והישר טבעו כן. גם שהישר אינו מביט על חקות הצדק רק על חקות יושר לבבו עד שיעשם לפנים משורת הדין, כמ"ש חז"ל על ועשית הישר והטוב, והנה לשילך בדרך הטוב צריך, א] שיהיה דרכו ישר, ב] שינחהו הדרך, כמ"ש "ה' נחני בצדקתך הישר לפני דרכך,"

---

1. אמנם ראה בביאור הגר"א למשלי פרק ב פסוק כב: ורשעים מארץ יכרתו רשעים הם חכמים להרע והם היפוך הישרים. וכאשר יצאו למלחמה מן המיצוע יכרתו ולא יבאו עוד להדרך הטוב זהו שיכרתו מארץ. ובוגדים הם ההיפוך של התמימים שאינן יודעין לישר המדות, והם אינן יוצאין כלל למלחמה ולכן אומר שהבוגדים יסחו ממנה ולא יותרו בה היפוך התמימים שיוותרו בה. ואמר למעלה ד' דברים שהם טוב וישר וצדיק ותם וטוב וצדיק שניהם בין אדם לחבירו אלא טוב הוא מבחוץ וצדיק הוא מבפנים. והם נגד דרך רע ואיש תהפוכות שהוא ג"כ בין אדם לחבירו מבפנים ומבחוץ וישר ותם מבפנים ומבחוץ ואמר שהתורה יצילך מהד' דברים הנ"ל שהן הרע ומרמה ואשה וזה ונכריה ומחמת זה תוכל לילך בהד' דברים אלו שהן טוב וישר וצדיק ותמים וזהו למען גו':

ומי שאינו ישר אין דרכו ישרה וצריך עזר ממרום להישיר דרכו, אבל גם הישר הגם שדרכו ישרה מצד מדת היושר שבו, עדיין צריך שינחנו הדרך כי צרכי גופו ועניניו ימנעוהו לפעמים מדרכו. אבל גדר התמימות הוא שיעמוד בקביעות על מצב השלימות בלי נטות ממנו, וכן שלא יהיה לו שום פניה וכונה אחרת, ותמימות הזו כשתמצא בלב ישרים תנחם הדרך, כי אז לא יעכבוהו המונעים המטרידים, וסלף בוגדים ישדם, הבוגדים הם הפך ישרי לב, שהם ילכו הפך היושר, וסלף נקרא מה שמקלקל היושר והצדק, וזה ישוד אותם, שסלף הזה דומה כלסטים המצויים בדרך עקש וישימון, שיבוז הון הנפש ויפילה לבאר שחת:

בבא מציעא דף לה עמוד א

רב אשי אמר זה נשבע וזה נשבע. זה נשבע שאינה ברשותו, וזה נשבע כמה היה שוה...אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא ואמר לי תהא במאמינו. ונהמניה לזה למלוה נמי בהא כמה הוה שוה, לא קים ליה בגויה. ונהמניה מלוה ללוה דקים ליה בגויה, לא מהימן ליה. ומאי שנא ליה דמהימן ליה למלוה ומאי שנא מלוה דלא מהימן ליה ללוה, לזה מקיים ביה במלוה: [משלי יא, ג] "תמת ישרים תנחם;" מלוה מקיים ביה בלוה: "וסלף בוגדים ישדם."

רש"י מסכת בבא מציעא דף לה עמוד א

וזה נשבע – הלוח שהשבועה עליו, נשבע כמה שוה. מלוה נשבע תחילה – שאינה ברשותו. תהא במאמינו – הא דקתני פטור – במאמינו לזה למלוה שאינה ברשותו. לא קים ליה בגויה – מימר אמר לזה לא קים למלוה בגויה דמשכון, דלא נתן דעתו עליו לדעת דמיו. מאי שנא כו' – דנקט תנא למלתיה בהכי, שזה נאמן על זה וזה אינו נאמן על זה. לזה מקיים במלוה – מקרא זה תומת ישרים תנחם, אם לא שאדם נאמן וישר הוא – לא היו מעשרין אותו מן השמים, שנאמר תומת ישרים תנחם.